

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СППОО	Наименование
Професионално направление:	212	МУЗИКАЛНИ И СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА
Професия:	212050	ТАНЦЬОР
Специалност:	2120502	МОДЕРЕН ТАНЦ

Утвърдена със Заповед № РД09-720/23.07.2021 г.,
изм. със Заповед № РД09-286/27.04.2022 г.

София, 2022 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА:

Национална изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на държавния изпит по теория и практика на професията за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия код **212050 „Танцър”**, специалност **2120502 „Модерен танц”** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл.6 от Закона за професионалното образование и обучение. (ЗПОО).

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване трета степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Държавният изпит по теория и практика на професията се провежда в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За част по теория на професията:

- А. Формат и учебно съдържание
- Б. Критерии за оценяване

2. За част по практика на професията:

- А.Изисквания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- Б. Критерии за оценяване.

III. ФОРМАТ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Държавният изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация включва две части:

а) **част по теория на професията** върху учебното съдържание от задължителната професионална подготовка;

б) **част по практика на професията.**

2. Държавният изпит по **част теория на професията** е писмен и се провежда във формата на тест, съставен от три модула.

3. Времетраенето на изпита по **част теория на професията** е 4 (четири) астрономически часа, разпределени както следва: първи модул – 40 минути, втори модул – 80 минути, трети модул – 120 минути.

4. Тестовият комплект за писмен тест се съставя в училището от база данни с въпроси по темата, изтеглена в Министерството на образованието и науката на

основание на чл. 3, ал. 2 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр. 101 от 03.12.2021 г.

5. Държавният изпит по **част практика на професията** се състои в изпълнение на индивидуално задание в съответствие с компетенциите за трета степен на професионална квалификация, на основание на НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

6. Дейностите и задълженията на комисиите за подготовка, организиране и провеждане на изпитите и на директора са разписани в чл. 4 от НАРЕДБА № 1/19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

7. Съставът на комисиите за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията и за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията, се определя в съответствие с чл. 35, ал. 1 - 3 от ЗПОО.

8. Оценяването на писмените работи от изпита на част по теория на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 14 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

9. Държавният изпит по **част практика на професията** е публичен. Оценяването се извършва от комисията в съответствие с чл. 15 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г.

10. Оценка поставена от изпитните комисии за част по теория на професията и за част по практика на професията са окончателни и не подлежат на промяна.

11. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит - част по теория и част по практика на професията, учениците се явяват с документ за самоличност.

IV. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация се извършва в точки, както следва:

- част по теория на професията – максимално 100 точки;
- част по практика на професията – максимално 100 точки.

2. Всеки изпит се счита за успешно положен при успешното полагане на двете му части – част по теория на професията и част по практика на професията. Всяка част от изпита е успешно положена при постигане на 50 на сто от максималния брой точки.

3. Окончателната оценка се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява по формула: окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times$ получения брой точки от част по теория на професията + $0,5 \times$ получения брой точки от част по практика на професията.

4. Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки \times 0,06.

5. Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

V. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Учебното съдържание за писмения изпит по теория на професията обхваща следните модули:

- Теория и методика на танца;
- История на танца

Тестът за писмения изпит по теория на професията се състои от три части:

А. Първи модул - включва **22 въпроса със затворен отговор** от учебното съдържание по дисциплините - теория и методика на танца и история на танца.

Всеки верен отговор носи по 1 точка. Максималният брой точки от първия модул на теста е **44 точки**.

Б. Втори модул – включва **18 задачи с отворен отговор**.

Задачите включват елементи от учебното съдържание по теория и методика на танца и история на танца.

Всеки въпрос носи при верен отговор по две точки. Максималният брой точки от втория модул на теста е **36 точки**.

В. Трети модул – **въпрос за писмен отговор**

Представява писмено развиване на въпрос от предварително обявени 10 въпроса по учебно съдържание по теория и методика на танца и история на танца. Писмената работа е в обем до четири страници. Максималният брой точки от третия модул на теста е **20 точки**. Оценяването на работите се извършва въз основа на критериите, определени в Раздел V на програмата „Система за оценяване”, съобразно учебното съдържание към съответния въпрос.

Учебно съдържание по учебния предмет „Теория и методика на танца”, включено в първия и втория модул на теста:

1. Произход и съдържание на модерния танц.
2. Развитие на модерният танц в Европа и Америка през XX век.
3. Елементи на композицията в анализите на Рудолф фон Лабан.
4. Основни техники- Греъм, Джаз, Рилийз, Кънингам.
5. Основни методи на импровизацията - Стив Пакстън.

Учебно съдържание по учебния предмет „История на танца”, включено в първия и втория модул на теста:

Теоретични знания за зараждането и развитието на танцовото изкуство от древността до 20 век.

Трети модул:

Въпрос за писмен отговор по „Теория и методика на танца“ и „История на танца“:

Въпрос №1. Жан-Жорж Новер. „Писма за танца”

- Биографични данни за Новер – 2 т.
- Първи период от балетмайсторската му дейност, обхващаща 50-те години на 18 век – 1 т.
- Понятието „действен танц”; постановъчна дейност – 4 т.
- „Писма за танца и балета” – жанр, кога и къде е издаден теоретичния труд и ролята му за развитието на танцовото изкуство – 3 т.

Въпрос № 2. Рудолф фон Лабан- основоположник на немския свободен изразен танц.

- Биографични данни и образование- 2 т.
- Организиране на училище за свободен изразен танц в Аскона и създаване на програма-3 т.
- Теоретични принципи-3 т.
- Системата на Лабан за записване на танца-Кинетография /Лабанотация- 2 т.

Въпрос № 3. Реформаторски течения в началото на XX век - Айседора Дънкан.

- Специфика на периода; Обща характеристика на епохата; Тенденции; Мястото, където се зараждат реформаторските течения – 5 т.
- Айседора Дънкан – биографични данни; специфика на творчеството ѝ; създаване на школи по света – 5 т.

Въпрос № 4. Марта Греъм. Основна техника в модерния танц на XX век.

- Биографични данни и творчески търсения - 2 т.
- Греъм техника- основни принципи - 3 т.
- Връзка между дишане и движение - контрекшън, рилийз, лифт - 3 т.
- Структура на екзерсиса - 2 т.

Въпрос № 5. Михаил Фокин. Трупата на Дягилев и „Руските сезони” в Париж. Вацлав Нижински и Ана Павлова.

- Михаил Фокин – биографични данни, образование, реформаторски идеи в творчеството му; постановъчна дейност – 3 т.
- Сергей Дягилев – биографични данни и новаторските му идеи за развитието на изкуството: „Руски сезони” в Париж-пропагандиране на руското изкуство на Запад; представяне на изложби, концерти и балети в Париж - 3 т.
- Балетмайстори и артисти работили за него през годините – 2 т.
- Вацлав Нижински и Ана Павлова в „Руските сезони“- 2 т.

Въпрос № 6. Джаз танц. Техника и стилове.

- Зараждане на Афро –американския джаз. Алвин Ейли-3 т.
- Основни принципи в джаз техниката- 4 т.
- Структура на екзерсиса- 3 т.

Въпрос № 7. Български балет. Начални прояви – Александър Димитров, Пешо Радоев и Руска Колева. Творчеството на Анастас Петров.

- Епохата, в която се проявяват тези начални прояви.Развитието на културния живот. Александър Димитров, Пешо Радоев и Руска Колева – биографични данни, образование, специализации, постановъчна дейност – 2 т.
- Анастас Петров; Биографични данни; Първи балетен спектакъл – „Копелия” – 22.02.1928 г. Организиране на трупа в Софийска опера- 4 т.
- Създаване на школа, а по-късно и на балетното училище в столицата – 4т.

Въпрос № 8. Рилийз техника.

- Основна база на рилийз техниката-5 т.
- Структуриране на екзерсиса-5 т.
-

Въпрос № 9. Модерният танц в България. Танцови прояви. Балет „Арабеск“.

- Танцови прояви чрез нови форми на танца -Мария Димова, Лидия Вълкова-Бешивич- 2 т.
- Биографични данни и творчески идеи на Нина Кираджиева и Богдан Ковачев- 2 т.
- Балет „Арабеск“ и Маргарита Арнаудова– 6 т.

Въпрос № 10. Контакт импровизация. Стив Пакстън.

- Биографични данни -2 т.
- Композиция и импровизация, основни методи и задачи- 4 т.
- Видове импровизация- 4 т.

Забележка: Разпределението на точките се отнася за критерия „Степен на обхващане на проблематиката“ – 10 т.

Критерии за оценяване на част по теория на професията:

№	Критерии за оценяване по теория на професията	Максимален брой точки
1.	Тест – първа част, двадесет и два въпроса със затворен отговор	44
2.	Тест – втора част, задачи с отворен отговор	36

3.	Тест – трета част, писмено развиване на тема	20
3.1	- степен на обхващане на проблематиката – 10 т.	
3.2	- познаване и владеене на терминологията – 4 т.	
3.3	- вярност на определенията и примерите – 4 т.	
3.4	- логична структура на изложението – 1 т.	
3.5	- граматически правилен език и стил – 1 т.	
	Общо:	100

Забележка: Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор с точност до 1.

VI. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Държавният изпит в **част практика на професията** се състои в изпълнение на **екзерсис** на основата на Греъм, Джаз, Кънингам техника и други; част от постановка на Триша Браун, Пина Бауш, Уилям Форсайт, Мърс Кънингам, Хосе Лимон, Матс Ек и други; както и хореографски миниатюри или фрагменти по усмотрение на педагога.

Забележка: Посочените постановки и избрания репертоар са примерни, танцовият педагог може да избере друго произведение от модерното наследство.

Критерии за оценяване на част по практика на професията и специалността:

№	Критерии за оценяване по практика на професията	Максимален брой точки
1.	Цялостно представяне на програмата	40
2.	Художествено изпълнение на танците - стил, техническа прецизност.	40
3.	Сценично присъствие	10
4.	Музикалност	10
	Общо:	100

Забележка: При оценката за цялостно представяне на програмата се взема предвид и подбора на произведенията включени в нея – съобразени с художествения опит и предразположението на ученика към тях, както и съответствието на техническите му умения, със съдържащите се в тях трудности.

VII. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Александрова, А., Първосъздателят Анастас Петров и неговото време, Българска книжарница, София, 2008.
2. Александрова, А., Биография на танца и балета, Хейзъл, София, 1996.
3. Александрова, А., Нина Кираджиева, Българска книжарница, София, 2003.
4. Александрова, А., С крилете на Терпсихора, Наука и изкуство, София, 1972.
5. Александрова, А., Творецът на зримата музика Петър Луканов, Българска книжарница, София, 2007.
6. Александрова, А., Магията на танца, Българска книжарница, София, 2009.
7. Борисова, Г., Танцови представи и артистични предпочитания, НБО, София, 2011.
8. Консулова, В., Анастас Петров и българския балет, Наука и изкуство, София, 1976.
9. Никифорова, Д., Взаимодействие между класически и модерен танц в България.
10. Попов, Т., Немски свободен изразен танц, София, 1997.
11. Попов, Т., Отново за немския свободен изразен танц, София, 2000.
12. Попов, Т., Първожрецът, Рудолф фон Лабан и немски свободен изразен танц, София, 2002.
13. Янева, А., „Арабеск“, Сетива, София, 1995.
14. Янева, А., Асен Гаврилов, Рокада, София, 1996.
15. Янева, А., Маргарита Арнаудова не мога да отдели балета от себе си..., Сивас, София, 2011.
16. Янева, А., Първите в зората на българския балетен репертоар, Ем-ко 91, София, 1997.
17. Янева, А., Взаимодействия между класически и модерен танц в България. Процеси в българския балет, София, 2004.
18. Time And The Dancing Image – Автор: Дебора Джоуит
19. Wisdom Of The Body Moving: An Introduction To Body-Mind Centering - Автор: Линда Хартлей
20. Dynamic Alignment Through Imagery- Автор: Ерик Франклин
21. Dance Imagery For Technique And Performance - Автор: Ерик Франклин
22. Body, Space, Image: Notes Towards Improvisation And Performance - Автори: Миранда Тъфнел и Крис Крикмей
23. Sensing, Feeling, and Action: the Experiential Anatomy of Body-Mind Centering - Автор: Бони Бейнбридж Коен
24. Albinus On Anatomy: With 80 Original Albinus Plates – Автори: Робърт и Терънс Койл
25. Athletic Ability And Anatomy Of Motion – Автор: Ролф Вирхед.
26. The Moment Of Movement: Dance Improvisation – Автор: Лин Ан Блом и Л. Тарин Чаплин.
27. The Muscle Book – Автор: Пол Блейки.
28. The Twentieth-Century Performance Reader – Автор: Майкъл Хъксли и Ноел Уитс
29. Dance Europe- периодично издание.
30. Ballet/Tanz International- - периодично издание.
31. Contact Quartely – 2-годишно периодично издание, посветено на Контакт импровизацията.